37.13

UNDERVISNINGSVEJLEDNING
FOR FOLKESKOLEN **UDKAST**

13

Psykologi/Sociologi

1974

FOLKESKOLENS LÆSEPLANSUDVALG

Folkeskolens læseplansudvalg

Skoledirektør Hans Jensen, *formand*
Overlærer Bent Andersen
Skoleinspektør Mogens Andersen
Undervisningsinspektør Jens Bach
Undervisningsdirektør A. Baunsbak-Jensen
Overlærer Else Byrith
Undervisningsinspektør A. Bøgeskov
Skolebestyrer B. Christensen-Dalsgaard
Undervisningsdirektør Rikard Frederiksen
Fuldmægtig Henrik Helsted, *tilforordnet*
Undervisningsinspektør Per Iversen
Skoledirektør Poul E. Jacobsen
Overlærer Jørgen Jensen
Skoledirektør mag. art. Kr. Thomsen Jensen
Undervisningsinspektør I. Skov Jørgensen
Overlærer Kirsten Kjersgaard
Undervisningsdirektør O. I. Mikkelsen
Fuldmægtig Eyvind Noer, *tilforordnet*
Undervisningsinspektør B. Kehlet Nørskov
Førstelærer Mogens Rafn
Skoledirektør Svend Aage Rasmussen
Adjunkt Kurt Stolt
Rektor Harald Torpe
Overlærer Kaj Varming

NB! Vedrørende spørgsmål om undervisningslokalers, herunder faglokalers udformning og indretning henvises til den af *Folkeskolens Byggeudvalg* udarbejdede publikation »Projekteringsgrundlag for folkeskoler« (Undervisningsministeriet, seneste udgave).

UNDERVISNINGSVEJLEDNING FOR FOLKESKOLEN - UDKAST 13

Psykologi

Sociologi

1974

FOLKESKOLENS LÆSEPLANSUDVALG

I KOMMISSION HOS LÆRERFORENINGERNES MATERIALEUDVALG

FORORD

Nærværende udkast til undervisningsvejledning er et led i den række vejledninger, der udsendes af Folkeskolens Læseplansudvalg på grundlag af forslag til lov om folkeskolen af 15. december 1972, hvor der i § 4, stk. 8, bl. a. anføres:

»Undervisningsministeren fastsætter regler om formålet med undervisningen i de enkelte fag eller faggrupper og udsender vejledende timefordelingsplaner og læseplaner, jfr. § 16, stk. 1.«

Udvalget ønsker at præcisere, at dette udkast sammen med de øvrige udkast til vejledninger i første række har til formål at danne grundlag for fortsatte drøftelser omkring indholdet og tilrettelæggelsen af folkeskolens undervisning og således ikke kan være udgangspunkt for en generel revision af de lokale undervisvisningsplaner, så længe der ikke er taget politisk stilling til det fremtidige lovgrundlag. Indholdet i udkastet vil dog formentlig tillige inden for de gældende undervisningsplaners rammer kunne virke inspirerende for undervisningen.

Udarbejdelsen af vejledningen har været overdraget læseplansudvalgets fagudvalg 8, der har haft følgende sammensætning:

Skoledirektør mag. art. Kr. Thomsen Jensen, København, formand.

Professor Carl Aage Larsen, Danmarks Lærerhøjskole.

Sektionschef Johan Engelhardt, Nordisk Kultursekretariat.

Viceinspektør J. J. Christensen, direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v., sekretær.

Denne vejledning er udarbejdet som følge af lovforslagets § 9, stk. 1, hvor der anføres:

»Ud over den undervisning, som skal tilbydes efter §§ 4 og 7, jfr. § 8, kan der tilbydes eleverne på 8.–10. klassetrin undervisning i andre fag og emner, herunder i:

1) latin og fransk

2) datalære

3) psykologi og sociologi

4) maskinskrivning

5) økonomi og virksomhedslære.«

Som særlig sagkyndig ved udarbejdelse af dette hæfte har professor Sv. Skyum-Nielsen, Danmarks Lærerhøjskole, og lærer stud. mag. scient. Peter Gamdrup, Kalundborg, været inddraget.

Vejledningen er i den foreliggende form tiltrådt af Folkeskolens Læseplansudvalg som dette udvalgs udkast til undervisningsvejledning for det omhandlede område i folkeskolen.

Folkeskolens Læseplansudvalg,

juni 1974.

Hans Jensen

INDHOLD

1. **Formål** 7
1.1. Bemærkninger til formålet..... 7

2. Undervisningens indhold..... 9
2.1. Almindelige bemærkninger 9
2.2. Forslag til emnekreds 1 9
2.3. Forslag til emnekreds 2 9
2.4. Forslag til emnekreds 3 10

3. **Undervisningens tilrettelæggelse** 11

Formål.

1

Formålet med undervisningen er, at eleverne opnår kendskab til forskellige modeller til beskrivelse af psykologiske og sociologiske emner og hermed får indblik i samspillet og afhængighedsforholdet mellem enkeltpersoner og mellem den enkelte og gruppen og samfundet.

Undervisningen sigter endvidere imod, at eleverne erhverver sig en sådan indsigt i nogle centrale problemstillinger og metoder inden for den anvendte psykologi og sociologi, at de selvstændigt kan vurdere den fremlægning af undersøgelser og forskningsresultater, der sker gennem massemedierne.

Det tilstræbes, at elevernes forståelse for og tolerance over for andre styrkes, og at de opnår indsigt i de muligheder og i det ansvar, som de har i samværet med andre og i samfundet.

1.1 Bemærkninger til formålet.

Efterhånden som samfundet er blevet mere og mere kompliceret og arbejdspladserne større, og kravet om samarbejde og tryghed derfor er blevet forstærket, er behovet for kendskab til sociologi og psykologi blevet påtrængende.

Den viden, man kan betjene sig af, findes inden for individualpsykologien, socialpsykologien og sociologien.

I overensstemmelse hermed vil formålet kunne fremmes ved arbejdet med en individualpsykologisk orienteret emnekreds, en socialpsykologisk orienteret emnekreds og en sociologisk orienteret emnekreds. Der er dog i forslagene til emnekredse sørget for en rimelig forbindelse og overgang imellem dem. De tre emnekredse skal således betragtes som en helhed.

I den foreliggende sammenhæng vil individualpsykologiens område dække forskellige former for processer og handlinger hos det enkelte menneske, herunder navnlig hvorledes det enkelte menneske opfatter sin omverden.

Socialpsykologiens område vil her være de enkelte menneskers forhold i de forskellige grupper, de indgår i.

Sociologiens område vil her være forholdet mellem grupper i samfundet, og hvorledes samfundet er struktureret.

Såvel inden for individualpsykologien som i socialpsykologien og sociologien er det primære undersøgelsesobjekt »mennesket«, herunder hvordan dette »menneske« handler. I denne formulering lig-

ger ikke en opfattelse af, at »mennesket« lader sig studere som et objekt i klassisk naturvidenskabelig forstand. Tværtimod vil det være hensigtsmæssigt netop i dette fag at fremhæve, at studiet af »mennesket« er en subjekt-til-subjekt-relation.

En forståelse af menneskets handlemåder kræver en bred orientering, der bygger på en integrering af forskellige synspunkter. Det er dog nødvendigt, bl. a. ud fra en pædagogisk betragtning, at fastholde en eller anden form for opdeling, og man anvender derfor omtalte tredeling i det følgende.

Når mennesket bliver født, begynder det sin tilværelse i såvel det nære og afgrænsede miljø (familien) som i det fjernere og større miljø (samfundet) ud fra bestemte forudsætninger. Det drejer sig dels om forudsætninger i barnet selv, dels om forudsætninger i nærmiljøet og fjernmiljøet. Hvad det sidste angår, har det udviklet sig gennem en historisk periode, og det er derfor opbygget og fungerer på en bestemt måde, der er karakteristisk for dette bestemte samfund.

Det forekommer væsentligt for det foreliggende fagområde at klargøre for eleverne, at individers udvikling og gruppers samspil sker lige så meget ud fra samfundsmæssigt betingede forhold som ud fra individuelt betingede forhold. Det er derfor ikke alene ud fra en traditionel sociologisk synsvinkel, at man bør indstille sig på at give eleverne en forståelse af samfundets struktur og samfundets måde at fungere på.

Der ligger for socialpsykologien og sociologien en fælles opgave i at beskrive og forklare, hvorledes prægning af individer finder sted, og hvorledes individers handlingsmønstre kan forstås ud fra den stedfundne prægning. I individualpsykologien anerkender man dette udgangspunkt, men man vender sig i højere grad mod det enkelte menneske og forsøger at beskrive og forklare, hvordan omverdenen tager sig ud for det, og hvordan den enkelte reagerer på omverdenens påvirkninger.

Inden for psykologien og sociologien forekommer en række forskellige skoler og retninger, der hver især har deres specielle opfattelse af, hvad henholdsvis psykologi og sociologi er, og hvad disse fagområders opgave i samfundet er.

Inden for psykologien kunne der således være grund til at fremhæve to retninger, der ligger ret langt fra hinanden i grundopfattelse: behaviorismen med dens kraftige betoning af den synlige adfærd som udgangspunkt for forståelse af mennesker, og psykoanalysen med dens lige så kraftige understregning af de dybereliggende kræfter i menneskesindet.

Inden for sociologien kunne der tilsvarende være grund til at holde to retninger op over for hinanden: den gren, der baserer sin skildring og udlægning af samfundet på en ligevægtsmodel, og den gren, der modsætningsvis beskriver og forklarer sociale fænomener og foreteelser ud fra en konfliktopfattelse af samfundet.

Ligevægtsmodellens tilhængere betoner betydningen af et almindelig accepteret værdisystem, der hviler på indlærte normer og adfærdsmønstre.

Konfliktmodellens tilhængere betragter samfundet som dynamisk og betoner, at nye opdagelser, påvirkninger udefra og kampen om ressourcerne umuliggør en ligevægt.

Undervisningens indhold

2

2.1 Almindelige bemærkninger

Undervisningen kan tage sit udgangspunkt i elevernes erfaringer, og baggrunden må i væsentlig grad udgøres af de sociale systemer, som eleven lever i og kender, herunder f. eks. skolen, betragtet som et samfund i sig selv.

Ideer til undervisningsemner kan komme fra mange sider, måske også fra forældrene. Valget af emner foretages af elever og lærer i fællesskab.

De udvalgte emner bør almindeligvis meddeles elevernes forældre, dels fordi forældrene som i andre fag bør have en rimelig information om, hvad man påtænker at behandle i timerne, dels fordi erfaringer viser, at der kan forekomme ret fejlagtige forestillinger om, hvad man beskæftiger sig med under betegnelserne psykologi og sociologi. Hvis interessen derfor kan vækkes, er det en god ide at etablere en studiekreds for forældrene parallelt med undervisningen af deres børn.

2.2 Forslag til emnekreds 1

Hvordan oplever vi ting og mennesker omkring os?

Hvad er drivkræfterne bag vore handlinger?
Hvordan indlærer vi (jeg)?
Hvilke former for begavelse regner man med?
Hvori er vi forskellige? Hvordan bliver vi gjort forskellige? (Arv og miljø).
Hvad sker der inden for en gruppe, hvor man skal samvirke? (Gruppestrukturering).
Hvilke forskellige slags grupper er vi med i?
Hvordan kan kommunikationsmønstrene inden for et socialt system være?
Hvorledes former beslutningsprocesserne inden for vores klasse sig?
Hvordan oplever vi fysisk og psykisk handicappede mennesker?

2.3 Forslag til emnekreds 2

Der bygges videre på grundstoffet fra emnekreds 1, således at dels mere afgrænsede, dels mere vanskelige emner nu tages op. Der inddrages således emner fra familiesociologien og fra specielle dele af socialpsykologien, ligesom eleverne på dette trin bliver præsenteret

for visse arbejdsmetoder inden for psykologi og sociologi, eventuelt selv i beskeden målestok prøver dem i praksis.

Forslag til emner:

Hvorledes reagerer vi (jeg), når der bliver ændret på noget, der vedrører os (mig)?

Hvordan dannes og ændres vore meninger og holdninger, herunder vore fordomme?

Hvordan er kønsrollemønstrene i vort samfund (såvel det nære som det fjerne samfund)?

Hvorledes opstår konflikter i grupper og mellem grupper?

Kan de nyttiggøres?

Hvilke funktioner tjener uddannelsessystemerne?

Hvorledes foregår beslutningsprocesserne her på vores skole?

De psykologiske vilkår for arbejde af forskellig slags.

Normer for adfærd i vores klasse.

Det psykologiske klima på vores skole.

Hvordan fungerer familien i samfundet?

Sammenhængen mellem boligmiljø, skolegangsforløb og uddannelsesniveau.

2.4 Forslag til emnekreds 3

Der bygges videre på grundstoffet fra de to første emnekredse, idet man nu i højere grad forsøger at bearbejde mere komplicerede problemstillinger og at se emnerne i deres samfundsmæssige helhed. Ligeledes kan man på dette trin gå videre med selv at indsamle undersøgelsesmateriale til drøftelse, hvorved kendskabet til metoder inden for psykologi og sociologi udvides.

Forslag til emner:

Hvad skal vi forstå ved social mobilitet?

Hvorledes kan man i sociologiske begreber karakterisere det danske samfund?

Hvilke opgaver har psykologer og sociologer i samfundet?

Og inden for skolens system?

Hvad vil det sige at være kriminel?

Hvad skal vi forstå ved trivsel og fremmedgørelse?

Hvilke arbejdsmetoder bruger man i psykologien og sociologien?

Hvad er en opinionsundersøgelse?

Hvilke fejlkilder har vi fundet ved vore undersøgelser i marken, og hvilke fejlkilder ved vores bearbejdelse og fortolkning af det hjembragte materiale?

Undervisningens tilrettelæggelse 3

Undervisningen i emnekreds 1 forudsætter, at læreren udarbejder en del øvelser og tilrettelægger en række demonstrationer.

Undervisningen i emnekreds 2 kan bygge på elevernes almene erfaringer og iagttagelser under tilrettelagte situationsspil.

Undervisningen i emnekreds 3 bør omfatte indsamling og bearbejdelse af sociologiske data.

I øvrigt kan eksempelvis følgende arbejdsformer komme på tale ved alle 3 emnekredse:

Oplæg ved lærer og efterfølgende drøftelse på holdet.

Oplæg ved en eller flere elever og efterfølgende drøftelse.

Drøftelse ud fra øvelser, cases, film eller tilsvarende stof.

Rollespil og situationsspil.

Drøftelse med en eller flere sagkyndige udefra, eventuelt efter oplæg fra disse.

Arbejdsformerne må være afvekslende og så stærkt præget af praktiske indslag som muligt. En speciel arbejdsform fremkommer i forbindelse med undersøgelsesarbejde af enkel karakter, herunder institutionsbesøg. Også i perioder med undersøgelsesarbejde må der nu og da etableres fælles undervisning på skolen.

Læseplanudvalgets fagudvalg

Fagudvalg 1

Formændene for de respektive fagudvalg og underudvalg

Fagudvalg 2

Skoleinspektør Mogens Andersen *(formand)*
Skoleinspektør Karl Brøcher
Lektor Hans Jørgen Schiødt
Viceinspektør L. Nabe Nielsen *(sekretær)*

Fagudvalg 3

Skolebestyrer B. Christensen-Dalsgaard *(formand)*
Overlærer Anders Johansen
Afdelingsleder Tage Werner
Fagkonsulent F. Tommerup Jensen *(sekretær)*

Fagudvalg 4

Overlærer Kaj Varming *(formand)*
Lærer Gunnar Hansen
Professor Kjeld Winding
Fagkonsulent Arne Sloth Carlsen *(sekretær)*

Fagudvalg 5

Undervisningsinspektør Jens Bach *(formand)*
Skoleinspektør Ann Jeppesen
Afdelingsleder Ole B. Larsen
Fagkonsulent Knud Hansen *(sekretær)*

Fagudvalg 6

Viceskoledirektør Emil Pedersen *(formand)*
Overlærer Kirsten Kjersgaard
Professor Gunnar Heerup
Fagkonsulent Chresten Skov *(sekretær)*

Fagudvalg 7

Overlærer Else Byrith *(formand)*
Skoleinspektør Karl Erik Jørgensen
Professor Poul Steller
Fagkonsulent Asger Byrnak *(sekretær)*

Fagudvalg 8

Skoledirektør mag. art. Kr. Thomsen Jensen *(formand)*
Sektionschef Johan Engelhardt
Professor Carl Aage Larsen
Viceinspektør J. J. Christensen *(sekretær)*

Læseplanudvalgets underudvalg

Børnehaveklasser

Viceskoledirektør Ingolf Haubirk *(formand)*
Børnehaveklasseleder Gerda Christensen
Undervisningsinspektør Agnete Engberg
Viceskoledirektør Thorkil Holm
Viceskoledirektør Peter Vedde
Afdelingsleder Hans Vejleskov
Fagkonsulent Merete Rein *(sekretær)*

De to første skoleår

Overlærer Kirsten Kjersgaard *(formand)*
Lærer Bente Christiansen
Undervisningsinspektør Agnete Engberg
Professor Carl Aage Larsen
Afdelingsleder Hans Vejleskov
Afdelingsleder Tage Werner
Fagkonsulent Asger Byrnak *(sekretær)*

Prøver og deres anvendelse

Skoledirektør Poul Erik Jacobsen *(formand)*
Afdelingsleder Jørgen Gregersen
Undervisningsinspektør B. Kehlet Nørskov
Fagkonsulent F. Tommerup Jensen *(sekretær)*

Specialundervisning

Overlærer Kaj Varming *(formand)*
Skoledirektør Niels Jørgen Bisgaard
Ledende skolepsykolog Kai Gjørtz-Laursen
Undervisningsinspektør I. Skov Jørgensen
Afdelingsleder Ole B. Larsen
Fagkonsulent Asger Byrnak *(sekretær)*

Undervisningsvejledning for folkeskolen . Udkast

Hidtil udkommet:

1 Dansk
2 Matematik
3 Fysik/Kemi
4 Kristendom/Religion
5 Historie
6 Geografi
7 Biologi
8 Musik
9 1.–2. klasse
10 Fremmedsprog
11 Undervisningsmidler
12 Børnehaveklasser
13 Psykologi/Sociologi
14 Drama
15 Sløjd
16 Idræt
17 Filmkundskab
18 Valgfaget Kemi
19 Valgfaget Elektronik
20 Barnepleje
21 Færdselslære
22 Maskinskrivning
23 Motorlære
24 Datalære
25 Håndarbejde
26 Hjemkundskab
27 Formning
28 P-fag
29 Samtidsorientering

Under forberedelse:

Uddannelses- og erhvervsorientering
Klasselærerfunktionen
Orienteringsfag
Økonomi
Virksomhedslære
Specialundervisning

Forhandles af:
LÆRERFORENINGERNES MATERIALEUDVALG
UPSALAGADE 6 — 2100 KØBENHAVN Ø